

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Леонтьев А. А. Исследование детской речи // Основы теории речевой деятельности. – М.: Наука, 1974. – 368 с.
2. Собонович Е.Ф. Нарушения речевого развития и пути их коррекции: Учебно-методическое пособие. – К.: ИСИО, 1995. – 204 с.
3. Собонович Е.Ф. Методика выявления речевых нарушений у детей и диагностика их готовности к школьному обучению. – К.: ІЗМН, 2997. – 44с.
4. Трофіменко Л.І. Діагностична характеристика лексичного розвитку дітей п'ятого року життя із ЗНМ // Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць: Вип. 1. – К.: Актуальна освіта, 2004. – С.61-76.
5. Цейтлин С.Н. Язык и ребёнок: Лингвистика детской речи. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 240 с.
6. Шахнарович А.М. Юрьева Н.М. Психолингвистический анализ семантики и грамматики: На материале онтогенеза речи. – М.: Наука, 1990. – 166 с.

УДК: 376-056.264:615.8

ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ В СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ЛОГОПЕДА

Потапенко О.М.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

**Массаж артикуляционного аппарата
и артикуляционные упражнения
не только улучшают двигательную
функцию отстающих систем мозга,
но и вовлекают в работу
блилежащие мозговые системы.
М.Е. Хватцев**

64

У статті розглядається використання логопедичного масажу в системі корекційної роботи логопеда.

В статье рассматривается использование логопедического массажа в системе коррекционной работы логопеда.

The article discusses the use of speech therapy massage in the system of corrective work speech therapy.

Ключові слова: логопедичний масаж, прийоми масажу, логопедична робота, біологічно активні точки.

Ключевые слова: логопедический массаж, приемы массажа, логопедическая работа, биологически активны точки.

Keywords: logopaedic massage, massage techniques, speech therapy, biologically vigorous point.

В останні роки збільшилася кількість дітей, що страждають різними мовленнєвими порушеннями [1]. Мовленнєва патологія не існує сама по собі, ізольовано. З появою таких розладів паралельно виникають супутні порушення.

Обмеження у виборі професії, поведінкові відхилення, недорозвинення психічних процесів (уваги, пам'яті, мислення) та інше. Тому, напевно, немає необхідності говорити про те, як важливо долати або пом'якшувати різні негативні прояви, що виникають при наявності мовленнєвих порушень.

Дослідження в області мовленнєвих порушень показали, що у дітей в загальноосвітніх садах в старших і підготовчих до школи групах від 40 до 60% дітей мають відхилення у мовленнєвому розвитку. Серед найбільш поширених порушень: дислалія, ринофонія, фонетико-фонематичні недорозвинення, стерта дизартрія [1].

Відомо, що одним із найефективніших методів подолання порушень мовлення є масаж, і зокрема, логопедичний. Встановити точно, де і коли почали усвідомлено застосовувати масаж, неможливо. До

нас дійшло безліч джерел, які достовірно доводять, що він виник на зорі людства і використовувався практично у всіх куточках Землі. Люди в давнину вдавалися до доступних джерел лікування - природних чинників і власних рук. У давньоіндійських джерелах - «Аюр-Веди» - докладно описані прийоми масажу. В основному ним займалися священнослужителі. Уміння зцілювати за допомогою рук викликало у людей захоплення і забобонний страх. Запозичили цю технологію у індусів і китайці. Але їх масаж відрізнявся від індійського включенням прийомів із застосуванням розтягування суглобів. У Китаї був вперше в світі в VI столітті створений державний медичний інститут, де масаж вивчався як обов'язкова дисципліна [2].

Відомо, що з XII століття до н. е. масаж використовували в Давньому Єгипті, Абіссинії, Лівії. На одному з давньоєгипетських папірусів, знайдених у гробниці єгипетського полководця, були зображені такі прийоми масажу, як погладження, розтирання, і поколювання. З Єгипту разом з «умашуванням» маслами і мазями, широким використанням лазні, масаж потрапив до Стародавньої Греції - колиски світової цивілізації. Перше наукове обґрунтування масажу зробив Гіппократ. Першим пропагандистом масажу для хворих і здорових людей є Геродікос (484-425 до н. е.). Сам він прожив понад 100 років і все життя займався щодня гімнастикою і масажем.

Особливого розквіту масаж досяг у Римській імперії. Він був в ужитку в усіх - від імператора до раба. У містах будували лазні «терми», в яких обладнували спеціальні масажні кімнати «терпідаріуми». Велика заслуга в теорії і практиці масажу належить Асклепіаду (128-56 до н. е.). Він першим розділив масаж на сильний і слабкий, короточасний і тривалий, із застосуванням змащувальних засобів і без них (сухий). Видатний давньоримський лікар Гален (130-200 н. е.) вперше описав методику основних масажних рухів. Він рекомендував будь-який масаж починати з погладження, поступово підсилюючи рух та переходячи на розтирання і поколювання. Закінчувати масаж рекомендовано теж легкими рухами погладження.

Ці рекомендації актуальні і для сьогодення. Поширення християнства не сприяло розвитку масажу. Проповідувалося умертвіння плоті. Лише народи, які слідували іншим релігіям, продовжували застосовувати масаж. X-XI століття були золотим віком арабської медицини. Тут народився особливий напрямок - східний масаж. Він успішно застосовується і тепер. Своєрідний прийом практикувався у слов'янських народів. «Хвощування» - нахлистування віником під час

миття у лазні. Такий масаж сприяв загартуванню організму [2].

У XVIII столітті масаж почав активно відроджуватися у Європі. Неоцінний внесок у розвиток вітчизняного масажу вніс І. В. Заблудовський. Російський учений, приват-доцент військової академії в Петербурзі. Він створив науково обґрунтовану систему, що стала основою сучасного лікувального, спортивного, гігієнічного масажу. Його називають батьком вітчизняного масажу. Логопедичний масаж своїми коріннями йде в гігієнічний, спортивний і косметичний масаж. Теоретичне обґрунтування логопедичного масажу в Росії зустрічається в роботах О. В. Правдіної, К. А. Семенової, Є. М. Мастюкової, М. Б. Ейдінової [4].

Логопедичний масаж є активний лікувальний метод, сутність якого зводиться до нанесення дозованих механічних подразнень на м'язи артикуляційного апарату спеціальними прийомами, виконуваними рукою масажиста або за допомогою спеціальних пристосувань (шпателі, постановочні зонди, зонди, запропоновані Є. В. Новікової) [4].

Логопедичний масаж виконується в області м'язів периферичного мовленнєвого апарату. М'язах артикуляційного апарату, мімічних м'язах обличчя, м'язах, що забезпечують роботу голосових зв'язок і м'язах дихального апарату, єдиній м'язевій системі, що забезпечує мовопродукування. У силу цього, логопедичний масаж обов'язково повинен включати всі вище перелічені області, навіть у тих випадках, коли відзначається ураження м'язів лише на локальній ділянці.

Логопедичний масаж рекомендується робити всім дітям з порушеннями мовлення. Масаж можна проводити на всіх етапах корекційного впливу, але особливо значимо його використання на початкових етапах роботи.

Тим дітям, які найбільш піддаються корекції педагогічними методами, ця процедура особливо необхідна.

В основі фізіологічного механізму масажу лежать складні взаємообумовлені рефлексорні, нейрогуморальні і обмінні процеси, регульовані центральною нервовою системою [9].

Механічне подразнення у вигляді масажу викликає деформацію нервових закінчень шкіри. Енергія масажних маніпуляцій перетворюється в енергію нервового збудження. Збудження рецепторів у формі доцентрових (аферентних) імпульсів передаються по чутливих шляхах в центральну нервову систему, а зворотна імпульсація по еферентних шляхах надходить у тканини і м'язи. В результаті змінюється загальна нервова збудливість, поживляються втрачені або знижені рефлекси. В цілому, формуються відповідні реакції, які сприяють нормалізації регулюючої і

координуючої функції центральної нервової системи [4].

Масаж надає прямий і рефлекторний вплив на різні системи організму.

На нервову систему: під впливом масажу поліпшується функціональний стан провідних шляхів, посилюються різні рефлекторні зв'язки кори головного мозку з м'язами, судинами і внутрішніми органами. Глибокий вплив робить масаж на периферичну нервову систему, послабляючи або припиняючи біль, поліпшуючи провідність нервів, прискорюючи процес регенерації при їх ушкодженні.

На шкіру і підшкірножирову клітковину: шкіра очищається від рогових лусочок епідермісу, а разом з ними від сторонніх часток (пил і ін), що потрапили в пори шкіри, і мікробів, що звичайно перебувають на поверхні шкіри. Поліпшується секреторна функція потових і сальних залоз і очищаються їхні вивідні отвори від секрету. Активується лімфо-і кровообіг шкіри, усувається вплив венозного застою, підсилюється кровопостачання шкіри і, отже, поліпшується її живлення, підвищується опірність до механічних і температурних впливів, підвищується шкірно-м'язовий тонус, поліпшується місцевий обмін, що надає вплив і на загальний обмін [4].

На кровоносну і лімфатичну систему: масаж викликає розширення функціонуючих капілярів, розкриття резервних капілярів, завдяки чому створюється більш частіше зрошення кров'ю не тільки масажованої ділянки, але, рефлекторно, і на великому віддаленні від неї, у результаті чого збільшується газообмін між кров'ю і тканиною і відбувається як би киснева терапія тканин.

Під впливом масажу шкірні лімфатичні судини легко спорожняються і струм лімфи прискорюється. Крім прямого впливу на місцевий лімфоток, масаж впливає на всю лімфатичну систему, поліпшуючи тонічну і вазомоторну функцію лімфатичних судин.

На м'язову систему: під впливом масажу підвищується еластичність м'язових волокон, їх скорочувальна функція, сповільнюється м'язова атрофія, а також зменшується вже розвинена гіпотрофія [4].

Диференційоване застосування різних прийомів масажу дозволяє знизити тонус при спастичності м'язів і, навпаки, підвищити його при парезах артикуляційною мускулатури, допомагає формуванню та здійсненню активних довільних, координованих рухів органів артикуляції. Зв'язковий апарат і суглоби набувають велику рухливість. Масаж викликає різноманітні зміни в плинні окисно-відновних процесів.

Застосування логопедичного масажу дозволяє значно скоротити час корекційної роботи, особливо у роботі над формуванням звуковимови.

Техніка масажу складається з безліч окремих прийомів, які зводяться до чотирьох основних прийомів: погладжування, розтирання, розминання, вібрація.

Погладжування - ковзання руками по шкірі масажованого, не зрушуючи її в складки, з різним ступенем натискання.

Розтирання - рух руки масажиста, коли вона, робить натискання, зміщує шкіру в різних напрямках. У дітей з парезами розтирання в поєднанні з погладжуванням знижує збудливість рухових клітин спинного мозку. Розтирання підсилює скоротливу функцію м'язів і підвищує їх тонус. Під впливом розтирання швидко розвивається відчуття тепла в тканинах.

Розминання максимально активізує роботу м'язів. Воно проводиться шляхом зрушування, розтягнення, загарбання, відтягування тканин однією або двома руками одночасно. Розминання м'язів підвищує загальну збудливість організму, рефлекторно впливаючи на підвищення функціонального стану мозкових центрів.

Вібрація - передача частині тіла пацієнта коливальних рухів.

Також є допоміжні прийоми (пиляння, штрихування, рубання і т.д), метою яких є посилення або послаблення фізіологічної дії основних масажних прийомів [5].

У роботі з дітьми з порушеннями мовлення існує кілька видів логопедичного масажу: класичний масаж, масаж біологічно активних точок (БАТ), зондовий масаж.

Класичний масаж проводиться з використанням основних масажних прийомів (погладжування, розтирання, розминання, вібрація).

Руху різняться за силою впливу: седативні - глибокі і повільні, тонізуючі - поверхневі та швидкі.

Масажні маніпуляції проводять у напрямку струму лімфи по лімфатичних шляхах до лімфовузлів.

Сегментарно-рефлекторний масаж - це спосіб масажу, заснований на принципі використання сегментарної будови тіла, називається сегментарним масажем.

При корекції мовлення передбачається масаж тільки певних відділів тіла: шийного, верхнегрудного (коміркової зони), волосистої частини голови, обличчя.

При сегментарно-рефлекторному впливі застосовують усі основні прийоми класичного масажу.

Біологічно активні точки (БАТ) - це невелика ділянка шкіри і підшкірної основи, в яких є комплекс взаємопов'язаних мікроструктур (судини, нерви, клітини сполучної тканини), завдяки чому тут створюється біологічно активна зона. В області

точки відбувається посилене поглинання кисню, підвищується температура, знижується електричний опір, сильніше інфрачервоне випромінювання, відзначається болючість при пальпації.

Метод точкового масажу, або пресація (акупресура) - це вплив на точки акупунктури пальцями. Широкому поширенню цього методу сприяють простота, з якою виконується точковий масаж, його ефективність, відсутність шкідливих впливів.

Критерієм попадання в БАТ є поява передбачених суб'єктивних відчуттів (неінтенсивний біль, ломота, розпирання, оніміння, ефект електричного струму), тоді як поруч знаходяться області при впливі на них не дають подібних реакцій [7].

Одним з видів лікувального логопедичного масажу є зондовий масаж за методикою Є.В.Новікової, який застосовується при різних мовленнєвих порушеннях.

Є.В. Новікова створила комплект зондів і розробила особливий масаж язика, губ, щік, вилиць, м'якого піднебіння з їх допомогою. За допомогою цих зондів роблять різні рухи у вигляді ковзання, тиску, відсунення, перетирання м'язів.

Проведення зондового масажу нормалізує спастичний або паретичний стан різних груп м'язів [8].

Логопедичний масаж є частиною комплексу лікувально-оздоровчих та корекційно-розвиваючих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітичний звіт ПМПК за 2011 рік. [Таблиці]. К.: 2011
2. Архипова Е.Ф. Коррекционная работа с детьми с церебральным параличом. – М.: Просвещение, 1989.
3. Блыскина И.В. Логопедический массаж. - С.-П., 2004.
4. Васичкин В.И. Справочник по массажу. - Л.: «Медицина», 1991.
5. Вербов А.Ф. Лечебный массаж. - М.: «Селена», 1996.
6. Хрестоматия по логопеди. Под ред. Волковой Л.С. и В.И. Селиверстова.. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997.
7. Дьякова Е.А. Логопедический массаж. - М.: Академия, 2003.
8. Новикова Е.В. Зондовый массаж: коррекция звукопроизношения.- М.: «Издательство ГНОМ и Д», 2000.
9. Поваляева М.А. Справочник логопеда. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2001.

УДК 376-056.264:51

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК І ВМІНЬ РОЗВ'ЯЗУВАТИ АРИФМЕТИЧНІ ЗАДАЧІ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Ружицька Л.І.

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка

У статті проведено аналіз текстів арифметичних задач і показано, що вони можуть виступати засобом формування у дітей системи зв'язків, схематичних форм мислення та розширення словникового запасу.

В статье проведен анализ текстов арифметических задач и показано, что они могут выступать в качестве средства формирования у детей системы связей, схематических форм мышления и расширения словарного запаса.

In the article the analysis of texts of arithmetic tasks is conducted and shown that they can come forward as means of forming for the children of the system of connections, schematic forms of thinking and expansion of vocabulary.

Ключові слова: арифметична задача, інтелектуальні зв'язки, моделі, основні, опорні слова, типи задач.

Ключевые слова: арифметическая задача, интеллектуальные связи, модели, основные, опорные слова, типы задач.

Key words: arithmetic task, intellectual copulas, models, basic, supporting words, types of tasks.

В результаті аналізу змісту підручника для загальноосвітньої школи [1, 2, 3, 5, 6] та спеціальної

методичної літератури нами було виявлено, що в молодших класах учнями передбачено вивчення: в